

Put u Treći rajh

Komunistička partija i ideja diktature

Rudolf Rocker

1934

Nečasna slabost socijaldemokracije i radničkog saveza, njihova vječna kolebljivost i bijedna politika "manjeg zla", olakšali su kontrarevoluciji mogućnost igre i utrli put fašizmu; tako su politika Komunističke partije, oduvijek ispunjena ponovnim odlukama, njeno autoritarno mišljenje upereno protiv slobode te njena opasna igra s takozvanom "diktaturom proletarijata" samo pospješili i duhovno pripremili pobjedu kontrarevolucije u Njemačkoj. Uopće, ovdje mora biti jasno izrečeno da je pobjeda boljševizma nad Ruskom revolucijom bio početni uzmah fašističkih kontrarevolucija u Europi. Jer, ideja diktature je po sebi kontrarevolucionarna, ona je najveća zapreka svakoj stvaralačkoj djelatnosti u duhu slobode i socijalizma.

Svaka istinska revolucija — koja jednom narodu, a samim tim i čitavom čovječanstvu otvara nove vidike duhovnog i kulturnog razvoja — nije toliko karakteristična po onome što razara koliko po onome što stvara i dovodi u život. Samo će novim koje razvija savladati tradicionalni duh i staviti van snage odživiljene društvene oblike. Gradeći novo ona uništava staro i izgrađuje put u bolju budućnost. Upravo stoga je, kad dosegne željeni cilj, ovisna o razvoju svih stvaralačkih snaga. Diktatura se, nasuprot, uvijek trudila svesti sve na jednu određenu razinu i nije mogla trpjeti niti jedan drugi put osim onoga koji su njeni nosioci, na temelju ovoga ili onoga, učinili jedinim pravim; ona razara stvaralačku snagu revolucionarnog duha i pritišće ljude i stvari pod jaram političke providnosti, koja misli i radi za sve, a s tim u začetku guši sve nove ideje i vidike društvenog razvitka. Stoga diktatura i nije nosilac revolucije, već redovito vjesnik nadolazeće kontrarevolucije.

U Kromvelu (Cromwellu) se nije utjelovio duh engleske revolucije, nego brutalno nasilje kontrarevolucije, koja se izrodila u novi despotizam i zakrčila put svakom slobodnom razvitku. Diktatura Robespjera (Robespierrea) i jakobinaca nije bila simbol velikih prevrata koji su oslobodili Francusku od prokletstva feudalizma i apsolutnog kraljevstva; ona je bila grobar revolucije koji je pripremio put Napoleonovoj diktaturi sablje. Danas je to boljševizam, koji je osudio Rusku revoluciju na grob, stvorio fašizmu plodno duhovno tlo, na kojemu on može uspijevati. Socijalizam može očuvati svoje značenje za budućnost ukoliko svu svoju djelotvornost unese u to da zajedno s pravom na svojinu odstrani i svaki oblik gospodarenja ljudima. Ne osvajanje, nego isključivanje principa vlasti iz društvenog života mora ostati veliki cilj kojem teži i kojeg nikada ne smije izdati, ukoliko ne želi izdati sama sebe. Tko ovdje vjeruje da je slobodu ličnosti moguće nadomjestiti jednakošću značenja, taj nikada neće dokučiti istinsku bit socijalizma. Ne postoje naknade za slobodu, nju je nemoguće nadomjestiti. Jednakost privrednih uvjeta za sve i svakoga samo je jedan nuždan preduvjet za slobodu, ali ne i njen nadomjestak. Tko se ogriješio o slobodu, ogriješio se i o duh socijalizma. Socijalizam znači složno zajedničko djelovanje na temelju zajedničkog cilja i ista prava za svakoga. Složnost, pak, počiva na slobodnoj odluci i ne može biti iznuđena, ukoliko se ne želi prometnuti u tiraniju, a time i dokinuti.

Svaka istinska socijalistička djelatnost mora se, stoga, provoditi od najmanje do najveće zamisli, mora raditi protiv monopolizma na svim područjima, posebice na području privrede, mora svim raspoloživim snagama proširiti i osigurati sve osobne slobode u okviru društvenog poretka. Svaka praktična djelatnost koja vodi drugim rezultatima je na krivom putu i za socijalizam je nepodnošljiva. Po tom se procjenjuje čitavo govorkanje o "diktaturi proletarijata" kao tobožnjem prijelaznom periodu od kapitalizma prema socijalizmu. Takav prijelaz povijest uopće ne poznaje. Mogu se razlikovati tek jednostavniji i viši oblici u različitim fazama razvoja društvenih zbivanja. Svaki novi društveni poredak je u svom prvom pojavnom obliku, naravno, nedovršen; no u svakoj novostvorenoj instituciji on mora dati sve daljnje mogućnosti razvoja svog budućeg izgleda, baš kao što u embriju već postoji čitavo biće. Svaki pokušaj novog poretka da pripoji stvari koje

su bile važan sastavni dio starog, u sebi preživjelog sistema — a to je težnja svake, ma kako mu drago izvedene diktature — uvijek je dosad bio bezuspješan: ili su nove društvene tvorevine već u začetku dovele ovakav pokušaj u mat poziciju, ili su osjetljivo sjeme i poletan nalet novoga kruti oblici postojanja tako jako stegnuli i spriječili njegov prirodan razvoj, da je on postupno venuo i gubio unutanju sposobnost života.

Kad Musolini kaže da "danas u Europi postoje samo dvije zemlje gdje država nešto znači: Rusija i Italija, gdje je ugušen duh slobode" i kad Lenjin pretjeruje u tvrdnji da sloboda postoji samo kao "građanska predrasuda", tada su to neizbježne posljedice istog misaonog strujanja, čije se unutarnje srodstvo ne može poreći. Lenjinova cinična izjava pokazuje da se njegov duh uopće nije mogao uzvinuti do socijalizma i da je beznadno ostao zaturen u starom krugu predodžbi političkog jakobinizma. Glupo je uopće razlikovati autoritarni i slobodni socijalizam: socijalizam će biti slobodarski ili ga uopće neće biti!

Njemačka komunistička partija, osim ruske najjača europska komunistička partija, živi tek na greškama socijaldemokracije i za čitavo vrijeme svog postojanja nije razvila niti jednu jedinu stvaralačku misao. Ona nije bila ništa drugo do bezvoljni organ ruske vanjske politike i pokoravala se i ne trepnuvši svakom diktatu iz Moskve. U tom smislu raspirivala je vjerovanje u neminovnost diktature među onim dijelom njemačkog socijalističkog radništva, koji je već izgubio svako povjerenje u bijednu taktiku socijaldemokracije. To nisu bili najgori elementi koji su upali u maticu komunizma. Posebno je omladina — koja se, jasno, najviše oduševljavala velikim riječima i revolucionarnim poslovičarenjem, iza kojeg se naslućuje nešto posve drugo — pokazala puno požrtvovnosti i spremnosti, premda joj je nedostajala nužna zrelost za dublje spoznaje. Upravo ovaj dragocjeni dio društva će vodstvo K. P. D. i njihovi savjetodavci u Moskvi najbezobzirnije zlouparabljivati i često navoditi na djela koja su tjerala vodu na mlin nadolazeće kontrarevolucije.

Prije svega, omladina će biti šibana besprimjernim fanatizmom koji je čini slijepom i gluhom za svaku razumnu prosudbu stvari. Takvo psihičko udešavanje najplodnije je tlo za dolazeće diktatorske težnje i svakom protestu protiv reakcionarnih sredstava protivne strane unaprijed udari pečat neiskrenosti i licemjerja. Ne može se svim srcem stati u obranu slobode, ako se stremi diktaturi koja se zove ukidanje svake slobode. Ne mogu se osuditi protivnički napadi na slobodu tiska, pravo okupljanja i slobodu misli i govora, ako se isti postupci u Rusiji odobravaju i smatraju potrebnim.

Ne mogu se osuditi progoni i zatvaranja revolucionarnih radnika u zemljama srednje i zapadne Europe, sve dok su ruski zatvori ispunjeni socijalistima i revolucionarima drugačijih opredjeljenja, čiji se jedini zločin sastoji u tome što su zastupali druge ideje od onih što ih je službeno propisala diktatura. Učini li se to, protivnik neće imati puno poteškoća, budući da mu je dostatno samo pozvati se na stanje u "crvenoj domovini proletarijata". Činjenica je da su i Mussolini i Hitler mnogo preuzeli od Rusije: neumoljivo tamanjenje svakog drukčijeg opredjeljenja u zemlji, bezobzirno začepljivanje svakog slobodnog izražavanja misli, bez kojeg se mora okameniti kulturni život, pretvaranje radničkih saveza u državne organe i, posebno, neograničena moć države u svim pitanjima društvenog i privatnog života; sve su ovo pojave kojima je kao uzor poslužio pobjednički boljševizam. Ne može se reći da je cilj, a ne sredstvo, ono što razlikuje fašističku diktaturu od boljševičke. Svaki se cilj utjelovljuje u vlastitom sredstvu. Despotizam metoda uvijek proishodi iz despotizma misli. Samo se onomu, komu je sloboda iznutra strana, ona pričinja "građanskom predrasudom". Neosporno je da je nosiocima boljševizma spočetka pred očima lebdio drugi cilj nego fašistima; pa ipak oni su bili zarobljenici vlastitih metoda. Sami su dospjeli u kotače stroja kojim su htjeli izbaviti svijet. Ono što im se spočetka činilo kao prijeko potrebno

sredstvo postalo im je postupno vlastitim ciljem. To je neizbježna posljedica svake diktature. Stoga, tko god s istinskom voljom izvodi logične zaključke iz ruskog eksperimenta ne može dospjeti ni do jedne druge spoznaje. Ljudi se ne mogu odgajati za slobodu i socijalizam, budući da se u tom slučaju žrtvuju željeznom pritisku neograničenog despotizma, koji guši njihove stvaralačke snage, koči njihovu volju, dopušta da njihove želje iskrvare na bezosjećajnim dijelovima državnog aparata .

Ruska revolucija nije propala na nemilosti privrednih odnosa, nego na diktaturi boljševizma, koji zagušuje njenu životnu snagu, koči njen duh i predaje je u ruke novom despotizmu. Činjenica da je već na predzadnjim izborima u Njemačkoj jedan znatan dio komunističkih birača preselio u nacionalsocijalistički tabor; daljnja činjenica da je velik broj bivših komunista kasnije pristupio jurišnim odredima Hitlerove privatne armije, a da se čitava istočna grupa K. P. D. na više načina pridružila fašistima – govore o tome da su ovdje prisutne unutrašnje povezanosti koje se ne smiju previdjeti, ukoliko se postupno želi shvatiti tragično značenje uzroka koji su Njemačku predali u ruke smeđeg terora.

Da bi fašistima oduzelo vjetar iz jedara, pokušavalo ih je vođstvo komunističke partije premašiti u patriotskim izljevima; i dok su Hitlerovi ljudi tulili svoju blesavu: "pobjednički ćemo tući Francusku", u komunističkom se tisku govorilo o nadolazećem "maršu Crvene armije na Rajnu". Radek je pretjerano veličao nacionalističke atentatore, koji su danas Hitleru podigli spomenik, a tisak se K. P. D. pretvorio u prenositelja ovakvih i sličnih izljeva. Štoviše, antisemitizam njemačkih fašista činio je najsramočnije ustupke; Rut Fišer (Ruth Fischer), tada najproslavljeniji vođa njemačkih komunista i Židovka po rođenju, uputila je svojim slušateljima na jednom studentskom zboru u Berlinu riječi: "Objesite židovske kapitaliste na ulične svjetiljke". Može se pretpostaviti kakav je darmar učinila ovakva agitacija u glavama mladih i nedozrelih ljudi.

Izvjeseo je da se ovi ustupci rade u nadi da bi se Hitlerove pristaše mogli privući na stranu komunista. Upravo u tome se sastoji najveća opasnost, što se takvi pokreti mogu iskoristiti za druge ciljeve, pošto im se učini bilo kakav ustupak. Iz toga proishodi tek krivotvorenje vlastitih ideja i pogubno slabljenje svih zdravih protustrujanja, jedinih koja se u žestokom sudaru mogu oduprijeti nacionalističkoj reakciji. Pa ipak, postoje nepremostive suprotnosti koje slijede ideje svog vlastitog zakona i koje mogu privući samo srodna stremljenja. Seljačka lukavost vodstva K. P. D., koje je patriotskim ustupcima, htjelo baciti mamac fašizmu, pridonijela je samo jačanju njegova utjecaja i predala mu u ruke nove sljedbenike iz vlastitih redova.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Rudolf Rocker
Put u Treći rajh
Komunistička partija i ideja diktature
1934

Prevod: Edvard Popović. Izvor prevoda: časopis Vidici, br. 236/237/238, str. 70-73 (1985). Online izvor: old.kontra-punkt.info Prevedeno prema: R. Rocker: »Aufsatzsammlung«, Band 1. 1919–1933, Verlag, Freie Gesellschaft, Frankfurt, 1980.

anarhisticka-biblioteka.net